

dobi ploščico s številom, mi pa njen dvojnik, s katerim ob prevzemu dokažemo lastnino oblačila (podobno v čistilnici itd.). Kljub temu, da rovašev danes ne uporabljamo več, se je v slovenskem jeziku ohranilo kar nekaj fraz povezanih z njimi, predvsem v smislu rovaš – račun ali dolg: smejati se na njegov rovaš, pil je na rovaš ...

Monografije iz zbirke Knjižnica Slovenskega etnografskega muzeja so dobrodošle tudi kustosom etnologom v manjših muzejih oz. njihovih kustodiatih za etnologijo, kjer hranimo podobne zbirke. Vse prepogosto pa je naše delovno področje tako široko, da “na rovaš” te širine trpi globina poznavanja posameznega področja. V Belokranjskem muzeju v Metliki na primer prav tako hranimo zbirko rovašev, in sicer iz več belokranjskih vasi oz. nekdanjih soseskih zidanic, kjer se je njihova uporaba ohranila najdlje na slovenskem ozemlju, saj jih soseska zidanica v Draščičih uporablja še dandanes.

Delo *Rovaši* Nene Židov je sicer znanstvena monografija, zlasti kataloški del pa je prav gotovo zanimiv tudi za širšo javnost, ki rovaše verjetno pozna samo še iz pregovorov in prilik.

345

Anita Matkovič

Barbara Sosič (ur.): Škedenjski etnografski muzej/Il museo etnografico di Servola. Ljubljana: Slovenski etnografski muzej; Trst: Škedenjski etnografski muzej, 2009, 228 str.: ilustr. (Zbirka s te ali one strani?/Collezioni di qua o di là del confine?)

Slovenski etnografski muzej je v sodelovanju z raziskovalnimi in s kulturnimi ustanovami Slovencev, ki živijo zunaj meja Republike Slovenije, leta 2009 izdal že četrto dvojezično publikacijo iz Zbirke s te ali one strani? oziroma tretjo o muzejskih zbirkah Slovencev v Italiji. Doslej so izšli naslednji katalogi zbirk “z one strani”: leta 2002 *Muzej Ricmanje/Il museo di San Giuseppe della Chiusa*; leta 2003 *Muzej Kraška hiša v Repnu/Il museo della casa carsica di Repen*; leta 2004 pa *Narodopisna zbirka Slovenske prosvetne zveze v Celovcu/Die volkskundliche Sammlung des Slowenischen Kulturverbandes in Klagenfurt*. V njih so v dveh jezikih predstavljene etnološke zbirke predmetov, zbranih v krajih, kjer v Italiji in Avstriji živijo Slovenci.

Knjižna zbirka Zbirke s te ali one strani je odgovor na leta 2000 izraženo željo vodje tržaške Narodne in študijske knjižnice Milana Pahorja in etnologinje Martine Repinc po strokovni pomoči Slovenskega etnografskega muzeja pri obdelavi muzejskih zbirk na njihovem območju. Kot je v svojem prispevku o ohranjanju dediščine Slovencev v Italiji zapisala sourednica pričujoče publikacije Polona Sketelj, so splošni cilji takrat zastavljenega projekta ureditev muzejskih zbirk, njihova objava v knjižni obliki in ustrezne javne predstavitve. Čeprav je Slovensko etnološko društvo Uradu za Slovence po svetu na Ministrstvu za zunanje zadeve Republike Slovenije posredovalo konkretno pobudo za sofinanciranje ustrezno usposobljenega strokovnjaka, ki bi bil odgovoren za uresničevanje nalog varstva premične kulturne dediščine v muzejih, ki so jih ustanovili

in jih vodijo Slovenci v Italiji, denarna sredstva pa so si prizadevali dobiti tudi pri pristojnih ustanovah v Italiji, saj so muzeji na njihovem ozemlju, pa se – razen izdanih treh publikacij – na tem področju ni prav nič spremenilo.

Tako je tudi Škedenjski etnografski muzej, ki je bil ustanovljen leta 1975, enako kot druge zbirke in muzeji Slovencev v Italiji še danes prepuščen ljubiteljem oziroma domačinom. Vrzeli na tem področju bo vsaj deloma zapolnil pričujoči vodnik, ki je nastal v sodelovanju Škedenjskega etnografskega muzeja, Inštituta za etnologijo iz Trsta, Odseka za etnologijo pri Narodni in študijski knjižnici v Trstu in Slovenskega etnografskega muzeja, delo vseh sodelujočih pa je povezovala urednica Barbara Sosič. Ob omembi Škedenjskega etnografskega muzeja ne moremo mimo imena tamkajšnjega kaplana, gospoda Dušana Jakomina, ki v Škednju živi že več kot pol stoletja in je duša tako muzeja kot kulturnega delovanja. Ob njegovem prihodu je bil Škedenj skupnost kmetov, malih trgovcev in obrtnikov, danes pa je del tržaškega predmestja. “Prav zaradi tega, ker je danes tako, vztrajam v raznih dejavnostih,” je zapisal v prispevku Škedenj nekoč in danes.

346

Omenjeni Jakominov članek je tudi najdaljši v pričujočem vodniku. Raffaella Sgubin, ravnateljica pokrajinskih muzejev v Gorici, piše o škedenjski noši, Jasna Simoneta, etnologinja iz Nabrežine, pa o ohranjanju identitetnih predmetov v Škednju, o Katalogu zbirke Škedenjskega etnografskega muzeja in o ravnanju z izvirnimi oblačili. Članek o Škedenjskem etnografskem muzeju sta prispevali etnologinji in zgodovinki Damijana Seliškar in Urša Lovec.

Ker je v Škednju zbiranje predmetov vsa leta potekalo spontano, podatkov o njih pa si nihče ni sistematično zapisoval, so ob pripravi pričujočega kataloga – ta se je začela že leta 2002 – študentom etnologije pomagali domačini in etnologi iz Slovenskega etnografskega muzeja. Naloga je bila toliko težja, ker se je sčasoma pozabilo, kdo je predmet daroval, v pozabo pa so šla tudi z njim povezana znanja. Okoli 1200 predmetov je bilo treba oštevilčiti, po razgovorih izpolniti dokumentacijske obrazce o izvoru, materialu, namembnosti in pripadnosti posameznega predmeta, nato pa jih vse tudi fotografirati. Zaradi pomanjkanja denarja je to prva od omenjenih štirih publikacij, ki je brez priloženega CD-ja s fotografijami predmetov in z njihovimi osnovnimi podatki. Fotografije vseh predmetov z osnovnimi podatki si sicer lahko ogledamo na spletni strani Škedenjskega etnografskega muzeja (www.skedenj.net), kar pomeni, da je za izdelavo CD-ja že vse pripravljeno. Škoda pa bi bilo – ker je bilo v ureditev zbirke vloženo veliko dela vseh sodelujočih – da bi ne bili razporejeni po etnološki klasifikaciji, kar ne bi olajšalo le njihovega iskanja, temveč bi tudi že na prvi pogled zadostilo obiskovalčevi radovednosti o tem, kaj muzej sploh hrani. In škoda je, da seznama predmetov, urejenega po etnološki klasifikaciji, niso objavili že v pričujoči publikaciji. Je pa na koncu publikacije predstavljen izbor nekaj več kot stotridesetih najbolj reprezentativnih predmetov, ki naj bi čim bolj predstavili tako zbirko kot nekdanji način življenja v Škednju.

Posebnost škedenjske zbirke je, da med številnimi predmeti skoraj ni kmečkega orodja. Med predmeti materialne kulture so bogato zastopani kuhinjska oprema, pohištvo, orodje, ki so ga pri svojem delu potrebovali obrtniki, predvsem znane

škedenjske krušarice, nekaj predmetov iz škedenjske železarne in številni oblačilni kosi praznične in značilne škedenjske noše. Med predmeti duhovne kulture je nekaj otroških igrač in predmetov, namenjenih prostemu času odraslih, ter predmeti, povezani z ljudskim verovanjem. Med predmete socialne kulture pa spadajo številne ohranjene listine in dokumenti.

Ker na Tržaškem ni ustanove, ki bi strokovno skrbela za zamejske zbirke, je bilo sprva načrtovano, da bo Slovenski etnografski muzej s svojimi strokovnimi delavci poskrbel, da bo v zbirki Zbirke s te ali one strani izšlo devet priročnikov. V osmih letih so izšli štirje. Bo izšlo še preostalih pet?

Irena Destovnik 347

Rajko Muršič in Mihaela Hudelja (ur.): *Niko Zupanič, njegovo delo, čas in prostor: spominski zbornik ob 130. obletnici rojstva dr. Nika Zupaniča*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2009, 241 str., ilustr. (Zupaničeva knjižnica; 32)

Z naslovnice jubilejnega zbornika nas Vavpotičev portret Nika Zupaniča¹ povabi k branju besedil o številnih vlogah tega etnologa, antropologa, zgodovinarja, muzealca, politika, pedagoga ... – skratka osebnosti, ki je zaznamovala čas in prostor svojega bivanja. S svojimi razmišljanji nam postrežejo ugledni poznavalci njegovega dela in življenja, med njimi tudi nekdanji študentje in svojci. Leta 2006 je namreč na Oddelku za etnologijo in kulturno antropologijo ob 130. obletnici Zupaničevega rojstva (1876–1961) potekal simpozij, katerega plod je pričujoči zbornik. Ob tej obletnici je izšel tudi zbornik Zupaničevih izbranih del iz historične etnologije in antropologije².

Zupaniču, ki je bil tako politik kot znanstvenik, je s svojim delom in prizadevanji v začetku dvajsetih let 20. stoletja uspelo doseči ustanovitev sedanjega Slovenskega etnografskega muzeja in čez približno dve desetletji še stolice za etnologijo na Filozofski fakulteti (predhodnica današnjega Oddelka za etnologijo in kulturno antropologijo), kar je bila osnova za vse nadaljnje delo v etnološki stroki na Slovenskem. Zasnoval je tudi prvo slovensko etnološko znanstveno revijo *Etnolog*, za katere strokovnost in tehtnost si prizadevamo še danes. Kot jugoslovanski patriot se je posvečal etnogenezi južnoslovanskih narodov, po drugi strani pa je v številnih domoznanskih prispevkih

¹ Olje na platnu, 1924, hrani Belokranjski muzej v Metliki.

² Niko Zupanič : izbrana dela iz historične etnologije in antropologije : ob 130. obletnici avtorjevega rojstva. Uredila Veronika Kralj-Iglič in Aleš Iglič. Ljubljana: Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo, Filozofska fakulteta, 2006.